

MUHİDDİN MEKKİ'NİN İKİ OYUNU

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZCAN (*)

Bilindiği üzere Türk edebiyatında batılı tarzda tiyatro eseri, Tanzimat edebiyatı döneminden itibaren görülmeye başlar. Şinasi yerli tipleri canlandırır, yerli hayatı ve evlilik sorunlarını ele alır. Namık Kemâl'in altı tiyatro eserinin dördünde hâkim tema vatan sevgisidir. Vatan yolunda çalışma, vatan uğruna canını verme, ferdî işlerimizi bir yana bırakıp hemen vatanın imdadına koşma, daha sonraki dönemlerde de telkin edilen düşüncelerdir. II. Meşrutiyet'i izleyen yıllarda yazılan pek çok eserde Tanzimat yazarlarından esintiler bulunmaktadır. Bilhassa Namık Kemâl'in tiyatrolarından hem düşünce, hem kuruluş bakımından yararlanıldığını söyleyebiliriz. Metin And, durumun, yazarların eserlerinde rastladığımız kimi buluşlara kadar etki ettiğini örneklerle ortaya koymaktadır (1).

II. Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'in ilânına kadar geçen on beş yıllık dönemde pek çok tarihî olayı konu edinen tiyatro eserleri yazılmıştır. Bunun birçok sebebi vardır. Ama herhalde en başta gelen sebep de İmparatorluğun içinde bulunduğu kötü durumdur. Zira bu dönemin siyasî ve toplum hayatımızdaki en büyük sıkıntısı dış olaylardır. Kurtuluş Savaşı'na kadar yaşadığımız çeşitli savaşlar, elbetteki toplumumuzu yakından ilgilendirmekteydi. Toplumun bir ferdi olan yazarlar da bunlardan etkileniyordu. Nitekim Muhiddin Mekki üç eserinden (2) ikisinde bu yakın dönemin iki önemli hâdisesini işlemektedir. Bunlardan **Vatan Daha Güzel**, de (3), doğu cephesindeki mücadelelere ışık tutmakta, **Güzel Rumeli** (4) ile de Yunanlılar'a nasıl karşı konulduğu açıklanmaktadır.

(*) S. Ü. Fen - Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

(1) Metin And, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*, Ankara 1970, s. 119.

(2) Muhiddin Mekki'nin burada adı zikredilmeyen bir de manzum oyunu vardır : *Anize*. Ünlü Arap şairi İmr-ül Kays'ın hayatından bahseden bu eser yapı itibarıyla zayıf bir eserdir. Konusu hakkında biraz daha teferruath bilgi için bkz: Metin And, a.g.e., s. 178.

(3) Millî dram, 3 perde, Elazığ 1330.

(4) Millî dram, 4 perde, Elazığ 1331.

Muhiddin Mekki, **Vatan Daha Güzel**'de, vatanın aşktan daha üstün olduğunu, bu sevgiyle başka bir sevginin asla boy ölçüşemeyeceğini, ferdi aşkın memleket sorunlarının yanında sözünün bile edilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Gerçi bu düşünce, Namık Kemâl'in Vatan yahut Silistre adlı oyununda da işlenmiştir. Orada İslâm Bey, Zekiye'ye veda ettikten sonra hemen cepheye koşar. Akif Bey'deki "bir harp sefinesi süvarisi olan" genç denizci de birkaç gündür evli olduğu eşini bırakıp vatan savunmasına katılır. Vatanın kendisine ihtiyacı bulunduğunu anlayınca, gözü çok sevdiği eşi Dilirüba'yı dahi görmez. Çünkü ona göre fedakârlık duygusu yüce bir duygudur. Fedakârlık gösterilmeden vatanda rahat ve huzur içinde yaşanmaz. İşte Muhiddin Mekki de benzer düşüncelerden yola çıkarak eserinin çatısını kuruyor..

I. perdede İstanbul'da mükemmel döşenmiş ve süslenmiş bir evin salonunda koltuğa oturmuş ve gazete okumakta olan Bedî' Bey ile karşılaşırız. Bedî' Bey, dünya siyasetini yakından takip eden bir insandır. Üstelik elindeki gazetede Avusturya-Sırbistan; Rusya-Sırbistan arasındaki gerginliğe dair bir yazı bulunmaktadır. O, bu gerginliğin bazı memleketlere yeni bir takım felâketler getireceğini düşünmektedir. Zaten gazeteler Avusturya'nın Sırbistan'a bir ultimatom verdiğini yazmaktadırlar. Dünyanın bir savaşın eşiğinde olduğu kanaatini taşıyan Bedî' Bey, Türkiye'nin böyle bir savaşta tarafsız kalamayacağına inanmaktadır. Ona göre "Türkiye de bir harbe karışacak, elinden çıkardığı o baha biçilmez memleketleri istirdad edecek" (s. 9), öteden beri düşmanı bellediği milletlere gereken hesabı soracaktır. Bedî' Bey bunları düşünürken hem heyecanlanır, hem de üzülür. Çünkü kendisi çok genç yaşta emekli olmuş bir subaydır. Hükümetin vatan savunmasına onu çağırıp çağırmayacağı belli değildir. Oysa "şanlı bir alayın başında Kafkasya'nın o zümrüdün çimenleri üstünde" at oynatmak ister. Gönlü "zaptedeceği bir kalenin enkazı üstünde yükseklerden alayına ikbal nutukları, zafer kumandaları" vermekten yanadır. Bu hayâller içerisindeyken yanına eşi gelir. Pakize Hanım'a, canının sıkıldığını, şayet bir savaş olursa, mutlaka katılmak istediğini söyler. Pakize Hanım onu, Türkiye'nin böyle bir savaştan mutlaka galip çıkacağını; çünkü "her biri canlı birer demir vücut gibi gezen, çelikten birer kale gibi duran, milyonlarca gencin sayesinde zafere" ulaşılacağını söyleyerek teselli eder; "beşikte yatan masum çocukların bile intikam, intikam diye bağırıp intikam acılarıyla" kıvrandıklarını belirtir (s. 7).

Bedî' Bey ile Pakize Hanım'ın iki evladı vardır. Bunlardan ilki Sehban'dır. Annesiyle babasının konuşmaları üzerine gelen Sehban, akıllı, zeki ve vatansever bir gençtir. Babası Bedî' Bey'e, vatan savunması sözü konusu olunca okuldan vazgeçebileceğini hissettirir. Zira ona göre okul,

insana, "bin canı olsa vatan yolunda vermeyi" telkin etmektedir. Yalnız Sehban, yaşının küçük olduğunu, ancak büyütebilirse, savaşa katılabileceğini bilmektedir. Nitekim en kısa zamanda bunu halleder.

Bedî' Bey'in kızı Hayfa, babası ile ağabeyinin yolundan gitmek ister; onlar gibi cephede vuruşmaya can atar. Ama Bedî' Bey, buna izin vermez. Hayfa ısrar eder. Böylesine "ulvi ve kutsal bir mücadelede", hiç olmazsa, "bir hilâl-i ahmer hastahanesi"nde çalışabileceğini ileri sürer. Fakat Bedî' Bey'i ikna etmek mümkün değildir. Gerçekte onun iki evlâdı da vatan yolunda canlarını fedaya hazırdır. Bedî' Bey'in çocuklarına da böylesi yakışmaktadır..

İkinci Perdede savaşın başladığını öğreniyoruz. Osmanlılar da bu savaşa katılmışlardır. Bu yüzden Sehban, ne yapıp yapıp savaşa katılmaya çalışmaktadır. Gerçi tahsilini tamamlamasına daha bir yıl vardır ama bunu zaferden sonrasına ertelemeyi uygun bulmaktadır. Yaş sorununu halletmek üzere Velid Bey'e gider. Velid Bey, Sehban'ın okuldan arkadaşısıdır. Onunla ileriye dönük tasarılarına dair konuşur.

Öte yandan bir başka gün, bu defa Velid Bey, Bedî' Bey'lere gider. Orada Hayfa'yı biraz daha yakından görmek fırsatını elde eder. Hayfa, ona karşı ilgi duymaktadır. Hayfa'nın bu eğilimini, ilk defa, dadısı Meseret Kalfa fark etmiştir. Velid Bey'in de gönlü Hayfa'dadır. Bu iki genç bu seferki karşılaşmalarında birbirlerini sevdiklerini anlarlar. Ama gün, aşkla geçirilecek gün değildir. Çünkü Velid Bey'e göre "Hayfa güzeldir ama vatan ondan daha güzeldir" (s. 28). Eser de adını bu sözlerden alır. Zira vatan olmasaydı, Hayfa'nın o melekleri kıskandıran ya da utandıran güzelliği ne işe yarardı? Böyle düşünen Velid Bey, Sehban'la işbirliği yapar. Üstelik onun önünde yaş sorunu da yoktur. Çünkü Sehban'dan bir yaş büyüktür. Bedî' Bey, gençlerin bu vatanseverce davranışlarından son derece memnun olur ama onlara şöyle demekten de kendini alamaz :

"Hayır çocuklar! Siz şimdi gitmeyiniz! Tahsilinizi ikmal ediniz Bu vatan daha ziyade hizmet etmiş olursunuz. Fakat hükümet mecbur olur da sizi davet ederse, o vakit hiç durmadan gidiniz" (s. 32).

Sehban, babasının bu görüşüne, vatanın her şeyden önce geldiğini belirterek itiraz eder. Tam bu sırada elinde resmi bir zarfla içeriye Memiş Ağa girer. Zarfı Bedî' Bey'e verir. Harbiye Nezareti'nden gelen yazıda, Bedî' Bey savaşa çağrılmaktadır. Bunu duyan Memiş Ağa, Bedî' Bey'den kendisini de savaşa götürmesini rica eder. Ona, "Ben muharebe sözünü işitince duramam vesselâm" (s. 33) diyerek, bu yoldaki düşüncesini açıklar. Ne var ki Bedî' Bey, ona da engel olmaya çalışır; kendisine, altmış beş yaşında olduğunu, bu yüzden gidemeyeceğini, memlekette kalıp or-

dunun zaferi için dua etmesi gerektiğini söyler. Çevresindeki genç ve yaşlı vatanseverlere seslenerek; "Ben işte hepinizin yerine gideceğim, koca alayımınla bir düşman alayını mahvedeceğim" (s. 34) der. Bu esnada içeriye eşi girer. Pakîze Hanım, haberi henüz duymuştur. Bedî' Bey'e, kızı ile kendisini de Erzincan'a götürmesini, orada bir hilâl-i ahmer hastanesinde hastabakıcılık yapabileceklerin söyler. Batı ordularının arkasından giderek yaralılara bakan kadınların hizmetlerini örnek verir. Fakat kocasını ikna edemez.

3. perdedeki vak'a, Artvin hükümet konağında geçer. Bedî' Bey komutasındaki kuvvetler bir gün önce burasını zaptetmişlerdir. Halk düşmanın zulmünden usanmıştır. Rusların hâkimiyetinden kurtulan insanların muzaffer Türk ordusuna kucak açmaları, onları coşkuyla karşılamaları herkesi duygulandırır. Nitekim Artvin Belediye Başkanı, Bedî' Bey'i ziyaret ederek, Türklerin gelişiyle, Artvinlilerin kırk yıldan beri dinmeyen göz yaşlarının artık ebediyen dindiğini belirtir. "O muzlim senelerin âlâmını silmek için", bu geceden itibaren şenlik yapmak istediklerini bildirir. Ayrıca 93 harbi muharebesi sırasında Ruslar'ın eline geçmesin diye, ahali tarafından kale burcundan sökülüp saklanan Kars Muaven Alayı'nın sancğını Bedî' Bey'e teslim eder. Bedî' Bey, Belediye Başkanı'nın bu davranışından çok memnun kalır. Askere ve orada bulunanlara hitap eden bir konuşma yapar; sözlerine şu cümleyle nihayet verir: "Yaşayın Artvin arslanları! Yaşa ey şehri-i aile-nüvaz! Yaşa azâmetli Osmanlı Ordusu!" (s. 45).

Yazar, 4. perdedeki vak'anın Ardahan önlerinde geçtiğini belirtir. Bedî' Bey'in kumandasındaki askerler, Ardahan yakınlarında içtima halindedir. Orta yerde sancak görülmektedir. Bütün zabıtlar kıt'aları başındadır. Bedî' Bey, büyük bir ciddiyet ve vekarla kıt'aları teftiş etmektedir. Emrindeki birliklerin on iki saatlik bir hücum neticesinde üzerinde buldukları tepeleri ve Artvin'i geri aldıklarını açıkladıktan sonra onlara yeni hedefler gösterir :

"Askerler; İçinizde vatanın lânetine, milletin nefretine, Peygamberin inkisârına uğramak arzusunda bulunan varsa şimdiden geriye dönsün; kanun-ı kahhar, onun hakkından gelecektir. Ahirette de onu cehennem azabı karşılayacaktır.

Askerler! İlerimizde Allahın rızası, gerimizde milletin mahv u izmihli vardır. Askerler! Siz ulu, asîl bir milletin evlâdısınız, size daima ileriye gitmek gerekir, geriye yüz çevirmek soysuz milletlerin kârıdır. Öyle ise haydi! İleri marş! Tabur kumandanları efendiler! İşte sizin harp mıntıklarınız bunlardır. (İleriyi gösterir). Taarruz edeceğiz, kaleyi alacağız, ben en öndeki kıt'a ile beraber bulunacağım" (s. 50 - 51).

Daha sonra askerler büyük bir heyecan, şevk ve cesaretle hücumla geçerler. Kale kısa zamanda düşer. Fakat Bedî' Bey, çarpışmalar esnasında sol kolundan yaralanmıştır. Öyle olduğu halde büyük bir gururla kaleye giren birlikleri, kahramanca çarpışan askerleri, muntazam bir şekilde kışlayı dolduran kuvvetleri tebrik etmekten geri durmaz.

Son perdede Bedî' Bey, Artvin'de bir hilâl-i ahmer hastanesinde yaralı olarak gösterilir. Artık ordumuz, Ardahan kalesini ele geçirmiş, dolayısıyla Ruslar'dan intikamımızın bir kısmını almıştır. Yaralı Bedî' Bey yaralandığına değil de şehit olamadığına üzülmemektedir. Kolundaki şarapnel parçasının çıkarılmasından tam kırk gün geçmiştir. Memiş Ağa, savaş müddetince yanından ayrılmamış, ona bakmış, hücumla katılmış, gencecik bir asker gibi vuruşmuştur. Bedî' Bey, hastahanedeki oğlunu hatırlar. Memiş Ağa'ya onları görüp görmediklerini sorar. Velid Bey ile Sehban da savaşta yaralanmışlardır. Memiş Ağa, Bedî' Bey'e, hastahanedeki yaralılarından birini oğluna benzettiğini söyler. Yaptığı kısa bir araştırma sonucunda Sehban'ın tedavi altında olduğunu öğrenir. Velid Bey de arkadaşı Sehban'a, "Senin yalnız pederin değil, validen de, hemşire ve dadın da buradadırlar." (s. 63) diyerek bir müjde verir. Neticede kırk günden beri bu gençlerin iyileşmeleri için çaba harcayan Pakize Hanım, Hayfa ve Meserret Kalfa ortaya çıkarlar. Bedî' Bey, oğlu, kızı, eşi hep birlikte sevinç gözyaşları dökerler. Bu kahraman insan, bir büyüklük daha gösterir; kızı Hayfa'yı, Velid Bey'e vererek onların kavuşmalarını sağlar..

Görülüyor ki bu eserde hâkim fikir, vatan sevgisidir. Bu sevgi, daha önce söylediğimiz gibi her şeyin üstünde tutulmuştur. Eserden, ferdi aşk ve mutluluğun da vatanın hür olmasıyla yakından alakalı bulunduğunu anlıyoruz. Ayrıca **Vatan Daha Güzel**'de vatan sevgisinin yanında şehit düşmenin kutsallığı, sancağın mübarek oluşu, gazi olarak savaştan dönmeyenin erdemi, okullarda vatana bağlılığın telkin edilmesi gibi fikirler dile getirilmiştir. Bu arada yurt savunması için herkese düşen görevler olduğu, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın bu görevleri yerine getirmenin gerektiği hatırlatılmıştır.

Eserde, şirden, edebiyatın diğer türlerinden hoşlanan genç tipleri çizilmiştir. Ancak bu gençlerin ciddi konularda yazılmış şiirleri beğendikleri anlaşılmaktadır. Söylediklerine göre "eski, maksatsız, ruhsuz gazeller"i sevmemektedirler. Edebiyatın, bilhassa şiirin vatandan bahsetmesini, "natık-ı hakikat" ve "mülhem-i fazilet" olmasını istemektedirler. Şüphesiz böyle şiirler "açık", "tatlı bir Türkçe ile" yazılmalıdırlar; içlerinde zihni bunaltan Arabî ve Farisî kelimeler bulunmamalıdır. Bu gençlerden Velid Bey şiirle uğraşmaktadır. Hayfa da zaman zaman parmak hesabıyla manzumeler kaleme alan, opera parçaları çalacak kadar musikiden

anlayan, uduyla şark musikisi geçen, kültürlü bir kızdır. O musikiyi "vatanın saadetli günlerine mahsus" duygular içeren bir araç gibi düşünmektedir..

Hiç şüphesiz **Güzel Rumeli**'de şiire, şiir diline dair görüşlere rastlayamayız. Ama bu eser de öbürü gibi kahramanlık duygularıyla dolu insanları, onların vatan yolundaki mücadelelerini ihtiva eder. Burada mekân başlangıçta yurtdışıdır. Vak'a, Avusturya'nın bir kasabasında geçer. Büyük bir otelin müzeyyen bir salonunda Bâri' Bey, kızkardeşi ile konuşmaktadır. Konu, Avrupa'nın gelişmiş, ilerlemiş halidir. Her ikisi de Avrupa'yı çok beğenmişlerdir. Gerçi bu onların ilk yurtdışına çıkışlarıdır ama gene de gördükleri yerler ile kendi memleketleri arasında mukayese yapmaktan geri kalmazlar. Anneleri Asile Hanım'a, "Bizi hayretler içinde bırakan Avrupa'nın terâkkiyatından, hayatından konuşuyorduk" (s. 9) derler. Asile Hanım da bu konunun gerçekten konuşulmağa değer bir konu olduğunu, kendisinin de onlar kadar hayretler içinde kaldığını belirtir. Bâri' Bey ile kızkardeşi, Asile Hanım, her biri Avrupa'nın bir yönünü beğenmişlerdir. Nebil Bey ise en fazla ziraatle ilgilenmiştir. Bu aile gerçekte Avusturya'da yaşamak mecburiyetinde kalmıştır. Zira Balkan Savaşı'nda onların memleketi elden gitmiş, arazilerini Yunanlılar işgal etmişlerdir. Onlar da bir süre için Avusturya'ya sığınmışlardır. Fakat Bâri' Bey, pek yakında memlekete tekrar döneceklerini, topraklarını geri alabileceklerini ileri sürer. Babası onun kadar umutlu değildir. İleride yeniden Serez'e dönse bile, malını mülkünü satıp Anadolu'da, "sakin ve müsterih bir arazi" alıp orada hayatının geri kalan kısmını yaşamak istemektedir.. Bâri' Bey, babasının bu fikrine katılmaz. "Her karış toprağında ecdâdımızdan birinin kemikleri medfun olan" Rumeli'yi terk etmeyi aklından bile geçirmez. Ayrıca onun deyimiyle söylersek, II. Rehakâr Harbi başlamıştır. Türkler bu savaştan zaferle çıkacaklardır. Böylece "altın yuvası" denilen Serez ve Serez Ovası Türk ordusu tarafından mutlaka geri alınacaktır. Ancak o zamana kadar Nebil Bey'in arzu ettiği gibi Anadolu'nun sakin bir köşesinde bir miktar arazi alınmasına ses çıkarmayacaktır. Bu fikir, ailenin öteki fertleri tarafından da uygun bulunur.

Öte yandan Hena'ya göre Nebil Bey, Yunanlılardan o kadar yılmıştır ki, memleketini, o baha biçilmez çiftliklerini bile unutmaya razıdır. Fakat kendisi ne Serez'i, ne de Serez'de bıraktığı sevgilisi Zâhir'i unutacaktır. Zaten Selânik'te amcasıyla birlikte onları uğurlamaya gelen Zâhir'e de bir fırsatını bularak bunu söylemiştir. Üstelik ağebeyi, annesi, hattâ o beğenmediği küçük Müstesna da böyle düşünmektedirler..

O gün kasabada olağanüstü bir durum vardır. Herkesin elinde sepet sepet çiçekler vardır. İnsanlar son derece şık giyinmişlerdir. Kasabada

alışılmışın dışında bir hareket göze çarpmaktadır. Sonradan kasabada Çiçek Bayramı'nın kutlandığını anlarlar. Otelin görevlisi Mösyö Diks, onları, bu bayrama davet eder. Birçok kültürel faaliyetlerin bulunduğunu, bunları görmelerinin yerinde olacağını söyler. Hiç şüphesiz bu yabancı memleketteki güzellikleri seyretmek, tarihî yerleri dolaşmak onlara zevkten ziyade azab verir. Avrupa'daki refahın kendi ülkelerinde bulunmamasına üzülmürlük. Yazar, bu perdede Nebil Bey ailesini, memleket özlemi içerisinde gösterir.

2. perde de mekân değişmiştir. Daha önceki perdede vurgulanan düşünce gerçekleşmiş; Nebil Bey, Anadolu'da bir çiftlik satın almıştır. Artık Aydın'a bağlı Bergama ilçesi dahilinde bir çiftlik konağında yaşamaktadırlar. Ne var ki, Nebil Bey, bir haftadan beri oğlundan haber beklemekte ve onu merak etmektedir. Gerçekte Bâri' Bey, buraya geldiğinden beri tabiatı değişmiş, bir başka mizaçta insan olmuştur. Zihni sürekli Serez'e gitmek, Serez'i kurtarmak düşüncesiyle meşguldür. Bu maksatla zaman zaman İzmir'e veya İstanbul'a gitmektedir. Fakat gideceği yerin adresini de asla bildirmemektedir. Bergama'da, Nebil Bey, bu yüzden epeyce sıkılır. Kaymakamı ziyaret eder, ondan haberler almaya çalışır. Ordumuzun başarı ve zafer haberlerini öğrenince sevinir. Gazeteleri izler, can sıkıntısını gidermek için çeşitli uğraşlar bulur. Çok geçmeden Bâri' Bey gelir. Serez'i kurtarmak üzere görev kabul etmiştir. Ayın onuncu günü, henüz yerini açıklamak istemediği görevinin başında olacaktır. Yalnız bulunacağı yer hakkında bilgi veremeyeceğini söyler. Babası da onun vatan sevgisiyle dolu yüreğini kırmaz; gidebileceğini, hattâ kendisinin de pek yakında Serez'e gelebileceğini ifade eder:

"Küçük sehhar! Yine beni sihr-i kitâbetinle meshûr ettin? Pek doğru söylüyorsun? Git! Sana kalbimin bütün rızasıyla izin veriyorum. Git! Vatanını güzel Rumeli'yi kurtarmak için git! Ben de inşallah bir aya kadar buradaki işlerimi bitiririm, her zaman seninle temasta bulunmak için bütün mehâliki göze aldırarak aile ile beraber Serez'e gelirim; biz de mukaddes emellerin husûlune elimden geldiği kadar çalışırız." (s. 46).

Ancak onun Tufan Ağa'yı da beraberinde götürmesi gibi küçük bir şartı vardır. Bâri' Bey, buna razı olur. Nebil Bey'in uşağı Tufan Ağa'yı da çağırırlar. Tufan Ağa'ya meseleyi anlatırlar. O, buna dünden razıdır. Ayrıca Serez'i kurtarmanın yetmeyeceğini, Arnavutluk için de mücadele verilmesi gerektiğini hatırlatır. Bâri' Bey, yeni bir fedai kazandığından dolayı memnundur. Tufan Ağa, hemen hazırlanır. Zaten ikisi de vakit kaybetmek istemezler. Evdekilere veda ederken, Hena da kendileriyle birlikte gelebileceğini belirtir. Erkek elbisesi giyerek ağabeyi ile Tufan Ağa'yı

izleyecektir. Fakat ona babası engel olur. Hem zaten bir aya kadar Serez'e bütün aile birlikte gideceklerdir..

Eserin 3. perdesinde ailenin Serez'e döndüğünü öğreniyoruz. Nebil Bey küçük kardeşi Mucib Bey ile görüşmektedir. Bâri' Bey'den bir haftadan beri haber yoktur. Mucib Bey, bunu işlerinin çokluğu ile izah eder. Nebil Bey ise Serez'e bir gün önce gelmiştir. İlk işi oğlunu sormak olmuştur. Öte yandan Yunan işgali sürmektedir. O sırada dava vekili gelir; onlara bazı haberler iletir. Şükran Bey'e göre Türkler çok ciddi mücahedelemekte, Yunanlılar'ı pek çok yerde zor durumda bırakmaktadır. Sözcüleri daha birkaç gün önce Yunan devriyelerini esir etmişler; şimendifer köprüsünü uçurmuşlar; istasyonu yakmışlardır. Fakat düşman da boş durmamakta, bunun acısını Müslümanlar'a eziyet ederek çıkarmaktadır. Müslümanların bunlara yataklık ettiklerini ileri sürerek, şüphelendikleri kişileri zindana atmaktadırlar. Özellikle Nebil Bey'in geldiği günden itibaren daha bir dikkatlidirler. Her şeyden önce onun konaklarını gözetlemektedirler. Polis, ailenin bütün fertlerini izlemektedir. Bâri' Bey'in nerede olduğunu anlamağa çalışmaktadırlar. Şükran Bey'e göre düşmana karşı koymağa çalışan Türk kuvvetlerini Bâri' Bey, organize etmektedir. Çünkü, Serez ovasının her yanını en iyi o bilmektedir. Zeki, dirâyetli, akıllı bir gençtir. Nerede nasıl bir eylem yapılacağını iyi kestirmektedir. Nitekim Bayraklı Cuma'da kurduğu pusuyla herkesin takdirini kazanmıştır..

Şükran Bey, aslında Nebil Bey'e bazı tenbihlerde bulunmak üzere gelmiştir. Polise, Nebil Bey'le çiftlik meselelerini görüşmeye gideceğini söylediğini, sorarlarsa böyle demeleri gerektiğini bildirir. Bu arada Zâhir Bey içeriye girer. O da bazı güzel haberler getirmiştir. Söylediğine göre Bâri' Bey, bir iki güne kadar ve kimseye görünmeden geceleyin mutlaka gelecektir. Bunun için bahçe kapısını kilitlememelerini bildirir. Buna çok sevinen Nebil Bey, Zâhir Bey'e, yakında kendisinin de onu sevindireceğini belirtir.

Zâhir Bey, Nebil Bey'e, Yunanlıların yaptıkları zulümleri anlatır. Daha iki ay önce hapiste olduğunu söyler. Onu Şükran Bey kurtarmıştır. Çok iyi Rumca bilen Şükran Bey, davayı üstlenmiş ve üç ay kadar uğraştıktan sonra Zâhir'i serbest bıraktırmıştır. Gerçekte onun herhangi bir kabahati yoktur ama bir defasında "Yunanlılar çok sevinmesin, Serez'in tekrar sahibine geçmesi zamanı uzak değil. Geldikleri yere boyunlarını kırıp gideceklerdir." (s. 59) demiş olması başına iş açmıştır. Bunu vicdansızın biri Yunanlıların kulağına ulaştırmıştır.

Zâhir'in getirdiği müjde bütün aileyi mutlu eder. Asile Hanım, Zâhir'e, sevincini şu sözlerle açıklar: "Müjdenin mükafatı hazırdır; hem pek

memnun olacağın bir mükafat!" (s. 61). Bâri' Bey dışında, bütün aile fertleri orada toplanmışlardır. Bu esnada Yunan askerleri gelerek evi sardılar. Kumandan Panayot aşağıda Nebil Bey'i beklemektedir. Yunan subayını yukarı çağırırlar. Ona "Gece yarısı ev aramak, kanunen memnudur" derlerse de dinletemezler. Panayot âmirinden öyle emir aldığını, dolayısıyla verilen emri yerine getirmek mecburiyetinde olduğunu ifade eder. Gerçi bu aramadan hiçbir şey çıkmaz. Ama evdekiler tedirgindir. Nebil Bey'in evrak çantasında ne var ne yok alınıp mühürlenir. Bir zabıt tutulur. Zâhir ile Hüna birbirlerine daha bir sokulurlar, bu ilk görüşmede yüreklerini açmak fırsatını bulurlar. Zaten uzun zamandır görüşmemişlerdir. Çok geçmeden Yunan askerleri evden uzaklaşır. Biraz sonra içeriye efe kıyafetindeki Bâri' Bey girer. Annesine, babasına, kendilerini merakta bıraktığı için üzgün olduğunu, ama vatanına önemli hizmetler yapmaktan geri kalmadığını söyler. Babası, onun mücadelesini dinledikten sonra şöyle der: "İşte Bâri'! Bu hizmetin mükafatı olarak Beyamcan sana Ra'na'yı hediye ediyor" (s. 70). Bâri' bunu duyunca çok sevinir, mutluluktan uçacak gibi olur. Mucib Bey ise "Bir saat evvel Zâhir de senin gibi Hüna'nın elini tutmuştu; artık evde nâ-mahrem kalmadı; inşallah yarın da nikahlarınızı kıyarız." (s. 70) diyerek evdeki gelişmeleri özetler.

Bütün bu olup bitenlere çok sevinen Bâri' Bey, yazık ki evde çok az kalır. Zira evi Yunan askerleri bir kere daha sarmışlardır. Onlara Tufan Ağa'dan ne kadar memnun olduğunu bile anlatma fırsatını bulamamıştır. Yunan askerlerinin geldiğini, evi kuşattıklarını gören Nebil Bey ve ailesi hemen silâha davranırlar. Nebil Bey ile Zâhir, evin batı; Mucib ile Bâri' Bey'ler ise doğu tarafını savunurlar. Askerler kapıya, pencereye gaz dökerek konağı ateşe verirler. Çarpışmada Nebil Bey vurulur, Mucib Bey ise kolundan yaralanır. Bâri' Bey, dumanlar içindeki evden babasını omuzuna alarak dışarıya götürmek ister. Zâhir de Mucib Bey'in koluna giderek aşağıya indirir. Ama Yunanlılar, Bâri' Bey'i yakalarlar. Ağabeyinin Yunanlılar tarafından götürüldüğünü gören Hüna da onu kurtarmaya atılırsa da başaramaz. Tam kalbinden bir kurşuna hedef olur. Savunmasız kadınlara ateş eden Yunanlılar, daha sonra Asile Hanım'ı da vururlar. Onu takiben Mucib Bey de öldürülür. Bunu gören Zâhir "Sizi alçaklar! Babamı, amcamı, teyzeyi, ruhum Hüna'yı öldürdünüz. Alınız!" diye haykırırsa da o da bir kurşunla yere serilir. Zâhir'in can verirken söylediği sözler onun ne kadar vatansever olduğunu gösterecek mahiyettedir :

"Ah! Ben de vuruldum; vatan, Serez! Elveda? Serezliler, Türk gençliği intikam?!.. Hena! Canım Hena! Ne dediğini anladım; işte sana yetiyorum; cellad Yunanlılar! İyi biliniz ki pek yakında intikamımız alınacaktır" (s. 76).

Biraz sonra müsademe biter. Silâh sesleri kesilir. Asker, yanında biri büyük, diğeri küçük iki kızı da götürmüştür. Nebil Bey'in evi de tamamen yanmıştır. Neticede Nebil Bey ailesinden pek az kişi sağ kalmıştır. Onlar da düşman elindedirler. Akıbetleri belli değildir.

4. perdedeki olaylar Serez Yaylası'nın muhteşem bir köşkünde geçer. Köşkün direğinde Osmanlı sancağı dalgalanmaktadır. Aradan on yıl geçmiştir; Nebil Bey'in oğlu Bâri' Bey, yeniden varlıklı bir insan haline gelmiştir. Ra'na Hanım ile mutlu bir hayat sürmektedir. Ra'na ile Bâri' Bey, on yıl önceki o meş'um geceyi, evlerinin yakıldığı, muhasara edildiği geceyi konuşurlar. Ölenleri rahmetle anarlar. Bu iki vatansever, Serez'in kurtulacağına ta başından itibaren inanmışlardır. Ama sekiz dokuz yıl gibi kısa bir süre içerisinde böylesine ilerleyeceğini tahmin edememişlerdir. Bâri' Bey, en küçük kardeşi Müstesna'nın mağduriyetine çok üzülür. Daha sonra da "asil, malûmatlı, gayet terbiyeli bir çocuk" diye nitelendirdiği Nasır Bey'le nişanlar. Ra'na Hanım, resme çok meraklı bir kadındır. Mösyö Gaytanov'a yaptırdığı tabloyu eşine hediye eder. Evinde pek çok tablosu bulunan Ra'na'ya da kocası çok değerli hediyeler verir. O gün merhum pederlerinin, validelerinin kabirlerini ziyaret etmeyi kararlaştırmışlardır. Daha sonra Bâri' Bey, bir başka merasime katılacaktır. Ra'na ile yanındakiler eve döneceklerdir. Evde de Müstesna ile Nasır Bey'in nikâhı kıyılacaktır. Serezlilerin yaptığı tören muhteşem olur. Çeşitli konuşmalar yapılır. Serezli bir genç, Serez'in kurtuluşu için yaptığı hizmetlerden dolayı Bâri' Bey ile aile fertlerine şükranlarını sunar, şehit olanları rahmetle anar. On yıl önceki muhteşem mücadeleyi dile getirir. Bütün gençlik ve Serez halkı adına saygı ve hürmetlerini sunarken sözlerini şöyle bitirmiştir : "Yaşasın Bâri' Bey! Yaşasın Türk Gençliği! Yaşasın hür Türkiye!" (s. 112).

Şükran Bey, merasime son anda yetişir. Çok heyecanlıdır. Oradaki ahaliye, Almanya'nın teklifinin Düvel-i Muazzama ve Balkan hükümetleri tarafından kabul edildiğini bildirir. Bu, Serez için çok hayırlı bir olaydır. Bâri' Bey de kendisine gösterilen ilgiye karşılık olmak üzere yaptığı konuşmada, vatan savunmasına her Türk'ün katılması gerektiğini, ailesinin bundan fazla bir şey yapmadığını, bunun insanî vazifelerin başında geldiğini belirtir; gördüğü iltifata teşekkür eder. Ayrıca vatana bir ufacak hizmette daha bulunmak istediğini söyleyerek servetinin yarısını mekteplerin ıslahı için bağışladığını açıklar. Şükran Bey de onun bu hareketini "vatana lâzım olan ve şimdiye kadar emsâli bizde görülmeyen pek büyük bir hizmet olarak" nitelendirir (s. 114). Türkiye'nin maarifperver zenginlerinden biri olan Bâri' Bey, alabildiğine alkışlanır. Bu esnada "loş bir mahalde, siyah tüllere bürünmüş bir hayâlet görünür, hazin musiki

nağmeleri arasında", vatana, Serez'e olan bağlılığını dile getirir. Rume-
li'nin Türklerin olduğunu haykırır...

Son sözlerden de anlaşılacağı üzere, eserde en fazla vatan sevgisi vurgulanmıştır. Buna bağlı olarak vatanın hem düşman istilâsından kurtarılması, hem de geliştirilip kalkındırılması üzerinde durulmuştur. **Güzel Rumeli**'de, Nebil Bey'in ailesinin bütün fertleri, Avrupa'nın gelişmiş kül-tür ve medeniyet seviyesine hayranlıklarını açıklarlar. Bâri' Bey Avrupa'nın okullarını, Asile Hanım, şehirleri süsleyen millet bahçelerini; Hena, geniş caddelerini beğenmişlerdir. Sergileri, zirai faaliyetleri ise Nebil Bey, bizzat yerinde görmüştür. At yarışlarına gitmiştir. Memleketi olan Serez'de en modern yöntemlerle çiftçilik yapan, geniş arazileri bulunan Nebil Bey, ziraatteki ilerlemeleri yakından takip etmektedir. Eserin daha I. perdesinde Hüna'nın Bâri' Bey'e sorduğu "Ağabey! Bunlar niçin terakki ettiler, biz geride kaldık?" (s. 9) şeklindeki soruya verilen cevap tatminkâr olmaktan uzaktır. Yazar sorunun temeline ineksizin vak'a kahramanlarını konuşturmuştur. Serez kurtarıldıktan sonra yedi sekiz sene içerisinde alabildiğine gelişir. Fakat bu gelişmenin ve refahın Anadolu'da bulunup bulunmadığı meçhuldür. Nitekim biz bunu Bâri' Bey'in küçük kardeşi Müstesna'nın ifadelerinden anlıyoruz :

"Acaba ağabey Anadolu da böyle terakki etti mi, bizim birkaç ay kaldığımız Bergama burasına benzedi mi?" (s. 98).

Öte yandan **Güzel Rumeli**'de varlıklı bir insan olan Bâri' Bey'in ülkenin bağımsızlığı için her türlü desteği verdiğini görüyoruz. Sadece Serez'in değil, Arnavutluk'un da kurtuluş mücadelesini desteklediğini, vefakâr uşağı Tufan Ağa'nın ağzından öğreniyoruz :

"Gönderdiğiniz akça ile pek çok işler gördük beyim; bugün Arnavutluk'ta düşmanın hain casuslarından kimse kalmadı; Serez'in zaptı gününe müsadif günde Arnavutluk'un bütün kalelerine Osmanlı Sancağı'nı çekeceklerdi. Birkaç kişi Arnavutların bu kararını devletlere anlatmak için Avrupa'ya gittiler; ben yirmi gün olduk ki, oradan çıktım; bilmem artık nasıl oldu" (s. 87 - 88).

Muhiddin Mekki'nin bu iki eserinde yüceltilen iki unsur vardır : Vatan ve sancak. Bunlara biz "mektepler"i de katabiliriz. Dikkat edilirse **Güzel Rumeli**'deki Bâri' Bey, mektepler yaptıran, servetinin büyük bir kısmını bunun için bağışlayan bir hayırseverdir. **Vatan Daha Güzel**'de de sancak ve mektep bir arada düşünülmüş ve bunlar iki değerli sembol olarak gösterilmiştir. Ayrıca yazar, eserlerine, konusuyla ilgili bazı şiirler koymuştur. "Vatan", "Sancak", "Mektep" şiirleri bunların tipik örnekleridir. "Selâm" şiiri ise Nebil Bey'le birlikte öteki şehitlerin ziyareti esna-

sında okunan lirik bir manzumedir. Bu şiirler gerek yapı, gerekse dil ve deyiş yönlerinden Namık Kemâl ile Tefik Fikret'in şiirlerini hatırlatmaktadır..

Her iki eser bizce çok duygulu sahneler içermekte, romantizm ve Namık Kemâl tiyatrosu geleneğinin bâriz bir etkisini taşımaktadır. Hep iyi insanların yer aldığı bu oyunlarda yazar, diyaloglarda çok sade, tiratlarda ise oldukça ağıdalı bir dil kullanmıştır. Oyunlardaki manzumeler de sade bir dil ile yazılmamıştır. Muhiddin Mekki, bu şiirleri koymak suretiyle, oyunlarında, hareket unsurunu azaltmış, buna karşılık duygu ve heyecan yönüne ağırlık vermiş olmaktadır. Netice itibariyle Türk insanının, Türk aydınının üstün erdem ve meziyetlerinden yola çıkarak hazırlanan bu eserlerle Türk Tiyatrosu, farklı iki vak'ayı anlatan başarılı sayabileceğimiz iki oyun kazanmıştır..